NOVICE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvarí.

Izhajajo vsako **sredo** in **saboto**. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII. V Ljubljani v sredo 14. februarija 1855. List 13.

Od kod možganini červ pri vertoglavnih ovcah in ikre pri prešičih?

(Dalje in konec.)

„Tako — je sklenil prof. Haubner svoj govor — je sedaj resnica odkrita. Sedaj vemo, od kod možganini červ, od kod ikre *) pri prešičih, od kod vsi mehurčasti červi. Zakon nature je spoznan. Tam pa tam bo morebiti še kdo dvomil o tem — al kdor je natanko skušal, bo zvedil, da je skoz in skoz resnično, kar sem povedal. Da so te skušnje važne za vsacega gospodarja, ki se z živinorejo pečá, je očitno kot beli dan“.

Povedati imam le še, da s početjem druzih červov (glist), postavimo z metljaji na jetrih (Leberepile) je ravno taka. Tudi ti metljaji se ne zaredé, ne sami po sebi, ne kak drugač pervotno (per generationem aequivocam) v živinskih jetrih, ampak se kot zalega od zunaj prikradejo v jetra, — toda njih starišev še dan današnji ne poznamo, ker o tem še skušinj nimamo, kakor jih tudi za mehurčaste červe pred malo leti še imeli nismo“. —

Gosp. dr. Küchenmeister v Citavi je mnogo ovác vertoglavnih napravil, kterim je plodne zadnje konce pasje trakulje (taenia coenurus) jesti dajal. Enkrat je to skusil s 15 ovcami, in 13 jih je vertoglavnih postalo (z mehurčastim červom v možganih), le en star oven in pa en letnjak ne. Drugikrat je dva psa kermil (futral) z mehurčastimi červi vertoglavnih ovác (24. marca sta jih povžila, 24. maja ju je pobil in raztelesil, in že je v enem našel 6, v drugem 30 plodnih trakulj, ki so tedaj v dveh mescih se zaredili. Od teh glist je poslal dr. Küchenmeister plodne zadnje konce (reife Endglieder) v Berlin prof. Gurltu, v Kodanj prof. Eschrichtu, v Löwen prof. Benedenzu, v Giessen prof. Leukartu, na Dunaj prof. Röll-u, in jih prosil: naj poskusijo in jih dajo zdravim ovcam. Imenovani profesorji so dr. Küchenmeistru pisali, da povsod so ovce 14 ali 16 dan po povžitih glistah perve znamnja vertoglavnosti pokazale.

Ravno tako gotove so skušnje, večkrat ponavljane in poterjene, da iz zalege človeške trakulje (taenia solium), če jo je prešič požerl, se ikre zaredé v njem, kakor nasproti se v človeku zaredí trakulja, če je meso ikrastega ali pšenastega prešiča jedel.

Gotovo je tedaj in do dobrega spričano, da ikre prešičje so, tako rekoč, le druga dôba razrasbe dveh sort tistih glist, ki jih trakulje imenujemo. Kakor metulj jajčke leže (perva dôba) in iz jajčkov se izleže gosenčica (druga dôba), ki se v pužo (tretja dôba) spremení, iz ktere na zadnje (četerta dôba) metuljček izferčí, ravno tako je mehurčasti červ, ko se je izlegel iz zalege ali jajčkov trakulje gliste, druga dôba glistne razrasbe.

Naj bo to povedano vsim gospodarjem, ki se z rejo ovác in prešičev pečajo. S temi skušnjami je overžena tudi stara misel, da se vertoglavnost plodí po rodu med ovcami in ravno tako ikre po rodu med prešiči (ali, kakor navadno pravijo, da se poerbajo). Če pa je s tim tisti veliki strah zavolj dedljivosti (erbljivosti) teh dveh bolezen odpravljen, vendar še ne smemo zavoljo tega nečimerni biti pri plemenenji, ker je znano in tudi po tišučernih skušnjah poterjeno, da vsaka bolezen kakor vsaka stvar, tedaj tudi vsak červ ali glista se v bolj ugodnih okoljšinah lože oživí in raste, kakor v nasprotnih manj ugodnih. Tudi zerno ne kalí v vsaki zemlji enako rado. — Da pa je z ozdravljanjem vertoglavnih ovác in ikrastih prešičev sedaj vsa druga, je očitno iz rečenega.

*) Povedalo se nam je, da ikrastemu (na Horvaškem gubavemu ali šugavemu) prešiču v Ljubljani in okoli Ljubljane pravijo všenast (pšenast) prešič, gotovo zatega voljo, ker so mali mehurčasti červi ravno tako všenu (pšenu, Hirsekorn) kakor ribjim ikram podobni. Vred.

Majhne obertnije po kmetih.

(Dalje).

Mnogo koristnih izdelkov se lahko nareja iz malovredne snove, postavimo, iz bičja, slame itd. Taki izdelki so: rogožine, slamniki, slamnati stoli itd. Kdor izdelovanje takih stvarí le nekterikrat vidi, se jih kmali naučí; in če je priprava dobra, stvar pa lepo izdelana, se lahko prodaja.

Lipovo ličje je ugodno za vožeta (ličine); te so gibke pa terpežne. Potrebujejo jih gospodarji kot studenčne vožeta. Na Francozkem jih izdelujejo veliko.

Košarski izdelki se povsod lahko in dobro prodajajo; koristilo bi tedaj, da bi kmetje tudi košarili tam pa tam. Za take dela je pa treba, da se verbovje obilno nasaja in skerbljivo glešta, ker verbovnice, kakor je znano, so poglavitna priprava za izdelke. Navadni izdelki, kakor koši, pletenice, jerbasi itd. se izdelujejo iz rumene ali rudeče verbe; bolj nježni pa tanki iz bele verbe. Belijo se pa verbe, kader se mezga v njih dviga; to je pravi čas, da se bela verbovnica dobí. V ta namen se odrežejo verbove vejice, ter se zvežejo v snopke, ki se hranijo na prikladnem mestu, nar bolje blizo kake tekoče vode, tako da spodnji konci snopkov 15 do 18 palcov globoko v vodo visé. Mesca majnika, ko se mezga popenja, naj se verbovnice izvzamjejo, da se obelijo, kakor hitro so iz vode. Verbovnice obeljene naj ostanejo nekoliko časa na zraku, potem se v snopčiče povežejo, debele vkup, tanke vkup. Preden se porabijo, jih gre 24 ur v vodi namakati, da se bolj vgibčijo. Potem se razcepijo za bolj tanke pletiva v 3, 4, 5 in 6 dele z ojstrim cepnikom, ter se potegnejo skozi kalup, ktero orodje ves notrajni les odvzame, da le najbelji, najgibičneji in najsvetlejši del ostaja. Hvaliti moramo marljive krajnske košarje, rešetarje, sitarje in spletavce slamnate robe, ki z raznimi izdelki svojih pridnih rok hodijo po širokem svetu, pridobit kakih krajcarjev za revno družinico svojo doma.

Blizo velikih mest se posebno dobro splačuje, če kmetje z nasadbo in rejo sadnega ali lepega drevja

se pečajo. Žlahno, posebno rano sadje je sgloh prijetno, ter se kupuje in plačuje dobro; lepo cveteče ali lepolistnato drevje ali germovje kupujejo pa tudi radi bogati mestjani, da verte svoje ž njim lišpajo, ali ker ga o posebnih slovesnostih potrebujejo. Vendar obširnije o sadjo- in drevjoreji govoriti tukaj ni namen naš; zavračamo tedaj častite bravce na bukve sadjoreje in gospodarstva in na mnoge sostavke v tej reči, ki v „Novicah“ se nahajajo. Le nekaj hočemo omeniti tukaj, namreč ravnanje s češpljami.

Češplje ali slive so tako prijeten sad in potrebujejo tako malo skerbí, da bi pač prav bilo, ko bi jih kmetje obilno obilno in povsod sadili, kjer jih še ni, in kjer ste lega in zemlja jim ugodne. Prodajajo se lahko, in s posušenimi slivami (češpljami) terguje se po celem svetu. Paziti je treba le na tole: Čakati je treba, da so češplje do dobrega dozorele; poberajo se potem rahlo z drevesa, ter se položé na lese, da se na soncu sušé; po severnih ali bolj merzlih krajinah morajo sušiti se v posebnih sušivnicah. Posušiti se pa morajo naglo, da sad ne gnije. Ponoči ne smejo zunaj (na zraku) biti; celó ne podnevi, ako je vreme vlažno ali timavno. Tudi se ne sušijo slive povsod po enakem načinu, temoč po različnosti sadú in po druzih razmerah kraja in podnebja je tudi ravnanje ž njimi različno. Treba je pa, da na vse to dobro pazimo, če hočemo lepo in prijetno robo za tergovino pripraviti. Kar pa suhim češpljam naj bolj vrednost jemlje in da kupčevavci še celó ne marajo za-nje, je to: če po dimu dišé, ali — prav za prav — smerdé, zato so, na priliko, krajnske in horvaške suhe češplje v ceni zmiraj nižje, kakor turške. Naj bi skusili naši rojaki to napako odpraviti! (Dalje sledí.)

Za poduk in kratek čas.

Inaka sina.

Bon, sin priprostih starišev, iz Bornholma na Švedskem, je stopil v vojaški stan, kjer je čez leta dosegel čast generala. V tem mu je oče umerl. Nobeden njegove žlahte ni vedel, je li on še živ ali mertev. Po dolgem in pogostnem popraševanji je le njegova že priletna mati zvedila, da je njeni sin rusk vojskovod v Kodanji na Danskem, kjer se je takrat — letu 1716 — car Peter I. pripravljal z danskim kraljem napasti švedsko armado. Matere veselje je bilo tedaj neizrečeno, ko je zvedila za sina; napravi se tedaj na pot, da bi ga saj še le enkrat pred svojo smertjo vidila. Pridši v Kodanj je kmalo zaznala, kje da je sina stanovanje. Gré berž k njemu — pa generala ni bilo doma; tako saj so ji na njeno popraševanje strežaji rekli. „Bom pa jutri zjutraj spet prišla“ — odgovorí vsa žalostna, da ga ni dobila. „Recite“ — še dostavlja, njegovim strežnikom — „recite svojemu gospodu, da sem njegova mati, in da sem prišla iz Bornholma nalašč sèm, da ga še enkrat vidim“. — Stara mati se je nadjala, da s tem je že svoj cilj dosegla! Al sin njeni, zvišan v visoko čast, ni maral več za svojo borno mater, in v napuhu se je je celó sramoval. Ko mu strežaj pové, kar mu je žena naročila, mu je vès nejevoljen odgovoril: „Moja mati je že zdavno mertva“; ta žena bo bojè le kaka nadležna beračica ali pa je nora“.

Vsakdo si lahko misli, s kakošnim veseljem je stara mati drugo jutro se na pot napravila k svojemu sinu. Al namesto da bi ga bila vidila bila, kakor je sirota želela, ji dá adjutant deset zlatov (cekinov) ter ji prepové, da nima generala vdrugo nadlegovati. Kakor bi jo bila kača v serce pičila, jo preletí groza, da verže adjutantu dnar pod noge, in s solznimi očmí pravi: „Jez nisim prišla prosit ubogajme; le še enkrat sem hotla objeti svojega sina. Če pa on nič več ne spozna svoje matere, ga tudi jez ne spoznam več — naj mu Bog prizanese!“ — Jokaje zapustí hišo ošabnega sina.

Kmali se je ta prigodba po vsem mestu razglasila in je na zadnje prišla tudi do ušes ruske cesarice Katarine. Ona precej pošlje po udovo in se v kratkem prepriča, da je res mati terdoserčnega, prevzetnega generala. Poklicati ga dá k sebi — ga ojstro posvarí in zapové, naj spolnuje dolžnost otročjo, ker pred kakor je bil general, je bil otrok svojih starišev; velela mu je še, da naj revni materi 200 rubljev do nje smerti izgovorí.

General osramoten, da si ni upal očí do cesarice vzdigniti, je obljubil zvesto spolniti, kar mu je ukazala.

„Da boš pa vedil, da niso vsi moji višji služabniki taki, ko si ti, čuj! kar ti bom povedala od generala Bauer-a“ še dostavlja cesarica. Ta se nikdar ni sramoval svojega rodú, čeravno so njegovi stariši bili kmečki. Leta 1712, ko si je bila ruska armada osvojila Holštajn pod knezom Menšikovom, je general Bauer zapovedoval konjništvo (kavalerijo). Takrat ni še noben človek vedil kaj od njegovega rodú. Celó njegova domovina je bila, tako rekoč, vsim skrivnost. Ko je pa bil nekega dné v taboru blizo Husuma, je povabil na kosilo svoje oficirje in še nektere druge imenitne osebe. Ko je bila že vsa družba vkup, pošlje Bauer po nekega mlinarja in njegovo ženo, ktera sta stanovala blizo tabora. Mlinar in mlinarica se prestrašita, ko jim doide to vabilo. Napravita se vendar in gresta. General ju prijazno sprejme, in ker vidi, da sta silo boječa, si prizadeva na vso moč, da ju spravi v dobro voljo. Pri obedu ju posadí k sebi. Med jedjo poprašuje general večkrat mlinarja po njegovi žlahti. To je dalo serce plahemu mlinarčku, ki začne na to pripovedovati generalu, da je kot naj stareji sin podedoval mlin po smerti svojega očeta; da ima še dva brata, ki sta tergovca; da ena sestra je omožena; da njega (mlinarja) je blagoslovil Bog z obilno družinico štirih otrok itd. „Tedaj vas je bilo troje bratov?“ mu reče general. „Prav za prav smo bili štirje“ — odgovorí mlinar — „četerti je bil v vojake vzet; nismo pa nikdar od njega nič slišali, kar nas je zapustil; mislimo tedaj, da je že zdavno mertev“.

Vsakteri lahko ugane, kako je pri teh besedah generalu pri sercu bilo. Oberne se na enkrat proti svojim drugim gostom, in jim reče na glas: „Gospodje! vi ste zmiraj vediti želeli mojo rodovino: jez sem ravno v tem mlinu rojen, in zdaj ste slišali povestnico mojega rodú“. Po tem objame mlinarja kot njegov že zdavno zgubljeni brat in deverico svojo. Drugi dan je general Bauer gostje napravil v mlinu in bogato obdaroval vso svojo žlahto, ktere veselje si zamore vsak lahko misliti, — in tudi vi, general! kaj ne? reče cesarica.

Kakor s kropom polit je odlazil prevzetnež.

Verdelski.

Zgodovinske reči.

Rimska cesta iz Emone v Neviodunum.

Cesto iz Emone v Neviodunum popisuje Antoninov potopis tako: Emona XXXIV. r. milj, — Praetorium Latobicorum XVI., — Noviodunum. Peutingerjeva tabla pa stavi: Emona XVIII. r. milj, Aceruone XIV., — ad Protorium XVI., — Crucio XVI. — Novioduni; tabla tedaj dve postaji vmes več šteje, tudi število milj za nekaj množí.

Kje toraj je ta cesta šla? Schönleben je perviugibal na Radeče, in je mislil samo na tovorno pot, ktera je o njegovem času od Višnjegore čez hribe do tistega terga šla, in močno tisto mero pota potrebovala, kakor je v Antoninovem potopisu zaznamovana. Valvazor je v tej reči za svojim prednikom pisal, in oba sta pozabila na pot od Višnjogore čez Trebno, dasiravno sta v Zatičini vedila za rimsk kamen, v Trebnem pa za mnogo kamnov, stebrov, grobov in denarjev. (Schönleben Apparat. Carn. ant. str. 221, Valvasor B. V. str. 258. B. XI. str. 586.) Za obema sta pisala spet Linhart in Muhar, pa nobe-

den teh kritičnih mož ni na mapo pogledal, ali bi bila taka pot verjetna. Učeni gosp. Terstenjak se je v 79. listu lanskih „Novíc“ trudil, po etimologiški in mitologiški poti rimsko postajo v Radečah zaterditi, ker starinskih dokazov še nihče ni prinesel. Kaj pa bi se dalo tukaj še povedati? Toliko se mi zdí, da je zemljopisna lega in starinski zastanek tudi na tehtnico djati.

Obernimo pot ne iz Emone v Neviodun, ampak iz Nevioduna v Emono. Neviodun je stal v sredi sedanje Kerške ravnine; kdor svet poznava, ne vém, da bi za Savo čez Radeče v Ljubljano silil, razun ako se hoče po Savi ali pa po železnici peljati. Zakaj do Radeč se za Savo sicer lahko hodi in vozi; od Radeč pa čez hribe — ker za Savo ni mogoče skozi priti — na Letijo ali na Višnjogoro celó, ni za vozove nikakor pripravna pot. Tega pota pa do zdaj celó nobene najdene starine ne priporočajo, ne vé za nobene ne Schönleben ne Valvazor, ne tudi Linhart; gosp. Freyer, kteri je Krajnsko zlo prehodil, od tistih straní nič ne pripoveduje; v ljubljanski muzej še tudi nobene starine niso bile od ondod poslane. Samo to bi utegnil kdo reči, da je rimska cesta od Radeč naprej čez Savo stopila, in pri Zagorji za reko dalje šla; pri Zagorji so res poleg železnice nekaj rimskega denarja našli.

Vendar od Kerškega polja nihče ni siljen za Savo proti Ljubljani potovati. Navadna hoja je po mali cesti čez Mokronog, ali pa celó po veliki cesti na Novomesto, in potem čez Trebno, ali nekaj v stran od tega kraja. Gosp. Terstenjak nam ne bo zameril in mislil, da s tem potom se Latovičani od Save potegvajo; jez le mislim, da so tudi v sredi Dolenske svoje sela imeli, ker za Savo, in v hribih nad Svibnem in Letijo niso nar boljši kraji. Tudi ni bilo nobenega naroda, kteri bi bil Latovičanom svet kratil, razun Japodov, ki so tostran Snežnika stanovali; za tiste pa je še dosti zemlje med Kerko in cerkniškim jezerom ostajalo. Kod vendar nam najdene starine sled stare rimske ceste kažejo? *). (Konec sledí.)

Slovanski popotnik.

* „Neven“ v listu 5. popisuje stan serbske književnosti v letu 1854, ktero po krogu delovanja delí na dvoje: na vojvodino in kneževino serbsko, od kterih ena ima središče v Novem-sadu, druga pa v Beligradu. Kakor glavna podpora književnosti serbske stojí „matica serbska“ (v Novem-sadu), in „družtvo serbske slovesnosti“ (v Beligradu). „Matica serbska“, osnovana že leta 1823 v Peštu, poslednji čas pa prenešena v Novisad, izdaja „srbski ljetopis“, od kterega vsako leto po štiri knjige izhajajo; zraven tega razpisuje tudi darila za dobre in koristne knjige v serbskem jeziku pisane; v letu 1854 je razpisala darilo za naj boljo povestnico naroda serbskega. „Družtvo serbske slovesnosti“ (slovstva) osnovano leta 1846 izdaja „Glasnik serbske slovesnosti“, od kterega je dosedaj izšlo šest knjig. Poslednji čas se pečá s spisanjem velikega serbskega rečnika (slovnika) na podlagi Stulli-a. Razun tega to družtvo izdaja še vsako leto kakošno koristno knjigo, spisano ali prestavljeno od enega izmed svojih družbenikov. — Kar se sicer slovstva v vojvodini serbski tiče, je izšlo leta 1854 26 serbskih knjig, od kterih je izdala „matica“ 2, drugi spisatelji pa 24; bilo je teh knjig tiskanih v Novem-sadu 15, na Dunaji 6, 3 v Zemunu, 2 v Budimu. Iz tega se očitno vidi, da Novisad je središče književnosti serbske v vojvodini. Serbskih časnikov je v letu 1854 bilo 4; 2 sta izhajala v Novemsadu, 1 na Dunaji in 1 v Beligradu. Konec decembra se je pojavila sopet na novo „Šumadinka“ pod vredništvom Lj. Nenadovića. Kakor se sliši, se namerja svitli patrijarh serbski napraviti tiskarnico v Karlovcih. Zaveza J. Šoprona, zemunskega tiskarja z beligradskimi knjigarji, vsled ktere hoče serbske knjige iz knežije serbske dobivati, bode v veliko korist za Slavene v Austrii.

* „Narodne novine“ pišejo iz Zagreba, da je gosp. Alb. Štriga s svojo ženo pretekli petek napravil v dvorani narodnega doma koncert, v kterem se je vkljub gerdega vremena snidila obilna množica ljudstva; tudi svitli ban in gospa banica sta počastila koncert z nazočostjo svojo. Kar se je prepevalo in igralo, je tako izverstno spod rok šlo, da vsi pričujoči so bili nadušeni do naj večje vneme. Posebno pa je dopadla kranjska pesem „Dolenska“ od Potočnika, ki jo je pel gosp. A. Štriga, in sicer tako, da „gromovito ploskanje“ ni pred jenjalo, da jo je pevec v drugo zapeti mogel.

*) Rimsk kamen, pred nekterimi leti najden, bi potnika kmali čez Kerko v Malenice vlekel; zakaj napisan je: T. EPPIO. T. F. QVIR. LATIN. II. VIRO. IVR. DIC. MVNIC. LATOB. PROC... ARIS. TRAIAE . . . ADO . . M. PR . . . AER. P. D. D. (glej Mitth. d. hist. Vereins f. Krain str. 1. in kamnoris priložen), kjer se očitno Municipium ali Praetorium Latobicorum bere (ta kamen je zdaj v ljubljanskem muzeji). Vendar Malenice so preblizo starega Nevioduna, in treba se je drugam oberniti; mož, kteremu je bil tisti spominik postavljen, je bil sicer v latoviškem mestu doma, pa umerl je zunaj doma. Pís.

Nekaj o slovenskih pesmih.

Vsake nove slovenske pesmi, da je le poštena in ima kolikaj pesniškega duha, smo serčno veseli; zlasti radostno pozdravljamo vsako pesem in pesmico, ki je preljubi mladini primerna, — zakaj dognano je, da nauk, čednost ali resnica se v pesniški obleki globokeje vtisne v serce in pomnež, kakor v prostem govoru.

Pa ravno iz tega preljubja za takoverstne pesmi moramo eno napako nekterih mladih pesnikov očitno grajati, — namreč prepogosto rabo zmanjšljivih imen (diminutiva). Nahajajo se take pesmi v „Novícah“, v „Danici“, naj pogoje pa v „Šolsk. prijatlu“, v kterih je skoraj vsako ime zmanjšano, da se skor druzega ne čuje, ko: solnčice — serčice, lunčica — punčica, daničica — cvetličica, čačica — čičica itd. In to kratko nikar ni lepo, in tudi mladini ne dostojno, ravno zato ne, ker ni naravno (nicht natürlich), ampak presiljeno, ni milo, ampak mehkužno. Kakor preveč sterdí želodcu, tako je tako medeno popevanje zdravemu čutju studno in zoperno (ali kakor Nemci dobro pravijo: „herzlich fad“.)

Ne pravimo, da bi se zmanjšljive imena, kterih je slovenšina jako zmožna, in ki ne pomenjajo vselej zmanjšanja, ampak naj večkrat le ljubeznjivost in nježnost dotične stvarí, ne smele rabiti, ampak mi le „omne nimium“ v tej reči grajamo, ki se bolj in bolj vlezuje, in ki nikoli ni prida.

Naj se tedaj mladi pesniki očitane napake bolj varujejo, in gotovo bo veča zasluga in hvala njih pesmam: lepa pesem božji dar! Pevoljub.

Odgovor na uprašanje zavolj Kopačnice.

V 7. listu „Novic“ omenjena Kopačnica je meni dobro znana. Od farovža v stari Oslici kake tričetert ure hoda se pride po strašni grapi do omenjenih, še zdaj tako imenovanih toplic pri Kopačnici. Zraven teh toplic je kerčma, lepa kmečka hiša. Te toplice so blizo hatavljskega potoka, ki je pokrajna struga Poljanšice in berž ko ne so studenci zmešani. V nar huji zimi leta 1852 sem bil tam. Kadílo se je iz vode, da je bilo kaj, in ko sem toploto vode, od ktere sem že pred več slišal, z roko poskušal, sem se res začudil, zakaj bila je tako topla, kakor Ljubljanica poleti. Še je bila naprava za kopel viditi z dilami obita in od ene straní z vejami zakrita. Malo časa pred se je še gosp. Furmacher, tačasni fajmošter v Oslici, z več drugimi gospodi tam kopal, in kosilo so imeli v hiši na Kopačnici. Prostora zdaj tam ni veliko, pa bi se za prav lahko veliko napravilo.

Od Trate kake pol ure hoda se pride po cesti, ktera

v Idrijo pelje, do hataljskega mosta, in od tod na desno pride po grapi do toplic, vendar pa se pot precej po grapi vleče, skozi ktero so tačas Tominci iz Cerkne (Kirchheim) tovorili v Loko. Zdaj pa, kakor se sliši, bo ravno tam cesta iz Tomina na Trato peljana (ravno memo Kopačnice. Od te vode sem tudi že jez svojemu bratu v Ljubljani pripovedoval in on me je že takrat nagovarjal te toplice razglasiti; toda menil sem, da je to že ljublj. gosp. naravoslovcem znano — in tako je vse zaostalo. Ako hoče kdo od tega kaj več in bolj natanko zvediti, naj se v staro Oslico oberne do gosp. fajmoštra g. Hueber-ja, kterim je gotovo mar za to posebnost njih kraja *). A. Lauter.

Novičar iz austrijanskih krajev.

Iz okolije belih Kranjcov. * Čeravno sledečih verstic gospod pisatelj ni namenil občinstvu, ampak le vredništvu, se nam vendar na vsako stran za očiten razglas važne zde. „Recite vredniku Novíc — piše gosp. H. svojemu prijatlu — naj brez vse skerbí se prime pisave o glagolih, kakor jo je gosp. Navratil v „Novícah“ nasvetoval, ker v slovenskem jeziku nepokvarjeni beli Kranjci govorijo ravno tako, kakor je gosp. Navratil v svojem neprecenljivem sostavku pisal. Ni tedaj izmišljeno, kár nam priporoča, ampak živo je med ljudstvom. Le nekaj malega je preveč terdil, ker raba nedoveršivnih glagolov, ki je prav primerna v govorih, v kterih se kaj pripoveduje, ni vselej dostojna v nagovorih, ampak le tadaj, ako djanje, kakor Kopitar učí, je zares terpežno. Na priliko: „jez tebi zapovedujem“, „jez tebe rotim“, „jez tebi dajem“ itd. se zamore le tedaj rabiti, ako se mu („tebi“) pripoveduje, da se mu zapoveduje itd. V nagovorih pa ne bo ta oblika nikdar obveljala, ampak „zapovem ti“, „zarotim te“, „na! to tebi dam“. Beli Krajnec natanko tako govorí, kakor je gosp. Navratil učil; le o tem, kar sem ravno rekel, ga je preslišal in je potem enmalo zašel. Če bi to malenkost opustil, je vse drugo živa resnica.“

Iz Ljubljane. Novoizvoljeni svitli knez in veliki škof goriški gg. Andrej Gollmayer bojo, kakor smo za gotovo zvedili, spomladi nastopili svojo visoko službo v Gorici, kamor jih že željno pričakujejo.

Novičar iz raznih krajev.

Z lastnoročnim pismom Njih veličanstva od 7. t. m. je dosedanji deželni poglavar v Benedkah vitez Toggenburg za ministra kupčijstva, obertnijstva in javnih stavb izvoljen. Baron Gehringer, kteri je bil dosihmal mestominister, je izvoljen za deržavnega svetovavca. Govorí se, da nova kupčijska in obertnijska postava, ki je bila za razglas že pripravljena, se bode tako dolgo zaderžala, dokler novi minister ne prevzame službe. — Osnova nove občinske ali srenjske postave je za končno posvetovanje pripravljena. — C. k. ministerstvo bogočastja in nauka je vnovič poterdilo pravílo, da se imajo otroci vsih vasí ene fare všolati v tiste ljudske šole, ki so v farnem okolišču. — Tudi je ravno to ministerstvo določilo, da red častne stopnje učiteljev na glavnih šolah se ne ravna po tem, ali učitelj učí v višjem razredu tiste šole, ampak le po službnem času pri tisti šoli. — Ravno to ministerstvo je razglasilo vodíla, po kterih se imajo pri vsih nižjih realnih šolah nedeljske in, če je mogoče, tudi večerne šole za rokodelce osnovati. — Grof Esterhazy, austrijanski poročnik pri pruski vladi, se je spet vernil v Berlin. — V Terstu je bilo te dní na rajtingo francozke vlade 20.000 starov ječmena kupljenih. — Novíce iz Krima segajo do 1. t. m. Čeravno se do tega dneva ni stan pred Sevastopoljem nič premenil, se je vendar zdaj zvedilo, da od 15. do 29. januarija so Rusi po malem 6krat iz terdnjave planili nad Francoze in Angleže in se ž njimi zbili, potem pa se spet vernili nazaj; mertvih na obéh straném nikoli ni veliko bilo, ali 23. januarija je vendar napad tako silen bil, da je nek 3000 Francozov obležalo. Koliko je resnice na ti povesti, se za gotovo ne vé; toliko pa je gotovo, da po ti bitvi so se z vojskovodjem nezadovolni Zuavi v francozkem taboru tako spuntali, da se jih je 400 uklenjenih v Carigrad poslalo, od kodar jih je angležka ladja v Toulon na Francozko peljala. Kar se spomlad bliža in armadi ne manjka obleke in živeža več, spet bolj dobre volje prenaša nadloge sila težavne vojske. Ko je hud mraz nastopil in so vode zamerznile, je rusovska armada v taboru pred Eupatorijo in Perekopu toliko pomanjkanje pitne vode terpela, da je več vojakov pomerlo in več konj pocepalo. Nobeden ne verjame, da bi se pred mescom suščom vojska začela. — Carevič Mihael je hudo zbolel, pa mu je spet odleglo. — Ukaz rusovskega cara, ki je te dní došel vojskovodjem, da naj se pomaknejo z vso, proti austrijanski meji blizo Krakove postavljeno armado nazaj, se opira po verjetnih zagotovilih na dogovor pruske vlade z rusovsko, da naj ta nikar ne napade austrijanske armade, ampak le v brambo se postavi. Pruska vlada želí s francozko vlado skleniti posebno pogodbo, ki je soglasna z zavezo, ktero ste 2. dec. sklenile francozka in angležka vlada z austrijansko; austrijanska vlada nima nek nič zoper to. — Perzija zmiraj bolj stopa na stran rusovsko; to beli Turkom zlo glavo in zato ste angležka in francozka vlada poslale zadnje pismo perzijanskemu šahu (caru): naj pové, s kom derží. — Vojskine francozke in angležke ladje so zapustile svoje luke, in se podale na černo morje zasest rusovske luke. — Kraljica angležka je 8. dan t. m. v Windsoru svoje nove ministre v prisego vzela. — Admiral Napier, ki se je lani s preveč ošabnim geslom: „fantje! brusite nože“ na izhodno morje podal, pa s tistimi fanti le Kronstadt ogledaval ne pa ga napadel, je unidan pri nekem kosilu mestnega župana v Londonu odkritoserčno povedal, da je prezgodaj dal „nože brusiti“. — Zdaj delajo Angleži na vso moč nove priprave za vojsko na izhodnem morji. — Od svatbe kneza černogorskega smo dalje slišali, da zbrano ljudstvo se je gostilo pod milim nebom, ker je vreme prav spomladansko bilo; 400 veder vina, 30 volov in 100 pečenih koštrunov so povžili židane volje med petjem, godbo na goslih in plesu. — Včerajni „Börsenbericht“ je prinesel govoríco, da je rusovski car izdal nov razglas (manifest), v kterem narod svoj k orožju kliče.

*) Hvala lepa za prijazno nazvestje! Častitega gosp. fajmoštra Hueberja še prosimo, naj bi nam vediti dali: koliko stopinj toplote ima Kopačnica in ali nima voda kakošnega posebnega okusa in duha, po kterem se že brez kemijske preiskave spoznati dá, ali imajo toplice tudi kakošne rudninske drobce v sebi. Vred.

Stan kursa na Dunaji 12. februarija 1855.

Obligacije deržavnega dolga	5 %	82 1/2	fl.
	4 1/2 „	71 5/8	„
	4 „	64	„
	3 „	50	„
	2 1/2 „	41	„
Oblig. 5% od leta 1851 B		94	„
Oblig. zemljiš. odkupa 5%		73	„
Zajem od leta 1834 . . .		220	„
„ „ 1839 . . .		121	„
„ z loterijo od leta 1854		106 1/2	„
„ národni od leta 1854		85 3/4	„

Esterhaz. srečke po 40 fl.	83	fl
Windišgrac. „ „ 20 „	28 3/4	„
Waldštein. „ „ 20 „	28 1/4	„
Keglevičeve „ „ 10 „	11	„
Cesarski cekini.	5 fl. 56	
Napoleondor (20 frankov)	9 fl. 54	
Suverendor	17 fl. 20	
Ruski imperial	10 fl. 43	
Pruski Fridrihsdor . . .	10 fl. 40	
Angležki suverendor . .	12 fl. 26	
Nadavk (agio) srebra: na 100 fl.	27 1/4	fl.

Loterijne srečke:

na Dunaju	7. februarija 1855:	77. 79. 53. 30. 7.
v Gradcu		53. 4. 75. 84. 29.

Prihodnje srečkanje bo na Dunaju in v Gradcu 17. februarija 1855.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.